

Η προσφορά του Βυζαντίου, Αλφρέντ Ραμπώ

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είναι ένας από τους μεγάλους παράγοντες της παγκόσμιας ιστορίας με μια διαρκή και έντονη προσπάθεια οργάνωσης του βάρβαρου συνονθυλεύματος των όμορων λαών, μια εστία απαυγάσματος φωτός που η λάμψη του έφτανε μέχρι τη Ρωσία του Νόβγκοροντ και του Κιέβου, μέχρι τους πειρατικούς πληθυσμούς της Αδριατικής, μέχρι τα άμορφα κράτη του Καυκάσου, του Ευφράτη και του Ιορδάνη, μέχρι την μακρινή Αβησσυνία, τη σφηνωμένη ανάμεσα στη μουσουλμανική Αίγυπτο και το άγριο Σουδάν, αλλά επιβιώνουσα χάρις στις εξασθενημένες ακτίνες του βυζαντινού ήλιου που έφτανε μέχρις αυτήν.

Ένα άλλο πράγμα που έγινε αντιληπτό στη Γαλλία ήταν ότι συνεχίζοντας όσο μπορούσε καλύτερα τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η Ελληνική Αυτοκρατορία υπήρξε η ασπίδα της Ευρώπης προς την πλευρά της Ανατολής. Προφυλαγμένη από αυτό το οχυρό, η Δύση μπόρεσε να εφησυχάσει, να οργανωθεί, να εκπολιτιστεί. Από πόσες εισβολές δε μας γλύτωσαν ο στρατός και τα οχυρά αυτής της αυτοκρατορίας, οι λεγεώνες της, οι μηχανικοί της, το υγρό πυρ της! Μόνη της, χωρίς τη βοήθεια κανενός δυτικού κράτους αλλά, αντίθετα, παρενοχλούμενη διαρκώς από αυτά, από τους Νορμανδούς αλλά και από τους Τούρκους, η

τελευταία ανέκοψε την ορμή των ασιατικών ορδών. Σχεδόν κάθε αιώνα οι ορδές αυτές έρχονταν να πλήξουν και κάποτε να διαρρήξουν τα διαρκώς μεταβαλλόμενα σύνορά της: τον 5ο αιώνα οι Ούννοι, τον 6ο οι Σλάβοι, τον 7ο οι Πέρσες, οι Άβαροι, οι Άραβες, από τον 8ο μέχρι το 10ο αιώνα οι Κουμάνοι, οι Πετσενέγοι, οι Σελτζούκοι, το 15ο αιώνα οι Οθωμανοί...

Οι Βυζαντινοί χρονικογράφοι, μετριοτάτοι εν γένει όπως και οι δικοί μας οι Δυτικοί, στη διάρκεια αυτού του αγώνα των πάνω από δέκα αιώνων περιορίζονταν στο να σημειώνουν μια νίκη ή μια ήττα, την κατάληψη ή την ανακατάληψη μιας πολίχνης, αλλά οι μικρές καθημερινές γενικότητες τους απέκρυψαν τη γενική άποψη. Κανένας δεν φαίνεται να αντελήφθη το μεγαλείο τους ρόλου ο οποίος επιφυλασσόταν στο κράτος τους: του ρόλου του φύλακα των συνόρων της Ευρώπης και του προκεχωρημένου φρουρού της Χριστιανοσύνης.

Ο αγώνας υπήρξε διαρκής, άγριος, γεμάτος φοβερές μεταπτώσεις. Πόσες φορές τα σύνορα του κράτους δεν συρρικνώθηκαν σε τέτοιο βαθμό ώστε να οδηγηθούν οι βάρβαροι μέχρι τα τείχη της Βασιλεύουσας! Πόσες φορές στην ύπαιθρο του Βυζαντίου, ανάμεσα στις κομπές επαύλεις και τα οχυρά μοναστήρια των περιοχών της πρωτεύουσας, δε στήθηκαν οι καστόρινες σκηνές των νομάδων! Πόσες φορές οι χρυσοί τρούλοι των εκκλησιών και των ανακτόρων της Κωνσταντινούπολης δεν αντικατόπτρισαν τις πυρκαγιές στα χωριά και δεν ταρακουνήθηκαν από τα χτυπήματα των πολιορκητικών κριών που έπλητταν τα τείχη. Εκείνο που καθιστούσε την αποστολή των Βυζαντινών ακόμα πιο δυσχερή ήταν ότι σε εκείνο το άκρο της Ευρώπης, όπου υπήρχε ο ακραίος κίνδυνος, υπήρχε ταυτόχρονα και ο ακραίος πολιτισμός.

Σε μια εποχή κατά τη οποία η Ευρώπη ήταν ακόμα βάρβαρη, όπου χτισμένες από λάσπη πόλεις μόλις που είχαν αρχίσει να χτίζονται στα ξέφωτα των γερμανικών δασών, όπου ο γαλλικός βίος δεν ήταν ουσιαστικά τίποτε άλλο από πολέμους μεταξύ πύργων, το Βυζάντιο διέθετε καλλιτέχνες και ποιητές, άκουγε σοφούς καθηγητές και ιεροκήρυκες του συρμού, αγαπούσε με πάθος το θέατρο και τον ιππόδρομο και ευαρεστείτο σε έναν εκλεπτυσμένο βίο, χαρακτηριζόμενο από ευημερία, πολυτέλεια και ενδιαφέρον για την καλή ένδυση, τον καλλωπισμό του σώματος και τους καλούς τρόπους. Ωστόσο οι Βυζαντινοί ήταν υποχρεωμένοι να εξέλθουν από αυτό το περιβάλλον για να πολεμήσουν στις πεδιάδες κατά των Σλάβων που χρησιμοποιούσαν λάσκα και δηλητηρισμένα βέλη, των Ρώσων που σταύρωναν τους αιχμαλώτους τους ή των Τούρκων που τους παλούκωναν.

Το Βυζάντιο έζησε, αγωνίστηκε και επί αιώνες νίκησε. Σε κάποιες στιγμές αναγκάστηκε να ανακαταλάβει όλο το δυτικό μισό της αυτοκρατορίας, το οποίο είχε πέσει στα χέρια των Σλάβων ή το ανατολικό που είχε καταληφθεί από τους Πέρσες τους Άραβες ή τους Τούρκους. Πάντοτε μέχρι τη μοιραία στιγμή, κατάφερνε να καταβάλλει τους εφήμερους νικητές. Μάλιστα έκανε κάτι περισσότερο από το να τους νικήσει: εκπολίτισε όσους προσφέρονταν για εκπολιτισμό. Ενώ άφησε να χαθούν οι ανεπίδεκτοι για εκπολιτισμό λαοί, οι

χονδροειδείς φυλές της στέπας, Άβαροι, Κούμάνοι, Πετσενέγοι, μετέτρεψε τους Σέρβους, τους Κροάτες, τους Βούλγαρους, τους Ρώσους σε ευρωπαϊκά κράτη.

Το Βυζάντιο πρόσφερε σ' αυτούς τους λαούς τις οργανωτικές αρχές που του έλειπαν: τη θρησκεία του, που τη μετέδωσαν ιεραπόστολοι όπως ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος, τους νόμους του, τους οποίους οι νομομαθείς του δεν είχαν παύσει να τελειοποιούν από την εποχή του Ιουστινιανού μέχρι εκείνη του Βασιλείου του Μακεδόνα, την αρχιτεκτονική του, που η επιρροή της είναι αισθητή από το Περιγκέ μέχρι τη Ραβέννα και από τη Βενετία μέχρι το Κίεβο και το Νόβγκοροντ, τη λογοτεχνία του, που η επίδρασή της είναι αισθητή στα πρώτα δοκίμια των Βουλγάρων και στα πρώτα χρονικά των Ρώσων. Εκείνο δίδαξε στους αρχηγούς των άγριων φυλών πώς να γίνουν βασιλείς, να φορούν το διάδημα, να κάθονται στο θρόνο, να σέβονται το δίκαιο των εθνών, να τηρούν τις συνθήκες και να προστατεύουν κι άλλες ασχολίες κι άλλα είδη εμπορίου πέραν του εμπορίου των σκλάβων και της ληστείας των καραβανιών.

Τα έθνη της Ανατολής οφείλουν στο Βυζάντιο και τα αλφάβητά τους, γιατί οι Γότθοι πήραν από κείνο το αλφάβητο του Ουλφίλα και οι Ρώσοι, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι τα αλφάβητα που προέρχονται από εκείνο του Αγίου Κύριλλου. Οι λαοί αυτοί χρωστούν στο Βυζάντιο σχεδόν όλα όσα γνωρίζουν για το παρελθόν τους, γιατί μέσα από τα βυζαντινά χρονικά μπορούν να μάθουν για τα κατορθώματα των προγόνων τους, ακόμα και κατά του Βυζαντίου, και το όνομα των Ρουμάνων αναφέρεται για πρώτη φορά σε αυτά τα χρονικά. Κι εμείς οι λαοί της Δύσης, δεν οφείλουμε τίποτε στο Βυζάντιο;

Πόσα κείμενα των Λατίνων και των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων θα διαθέταμε σήμερα αν, την εποχή κατά την οποία στα μέρη μας οι πολεμιστές έκαιγαν τις περγαμηνές και οι καλόγεροι τις έξυναν για να γράψουν πάνω τους κηρύγματα, δεν υπήρχε στο Βυζάντιο ένας κόσμος ολόκληρος ανθρώπων των γραμμάτων οι οποίοι επιδίδονταν στην αντιγραφή των έργων ειδωλολατρών συγγραφέων και οι Πατέρες της Εκκλησίας, οι οποίοι τα σχολίαζαν και τα ανθολογούσαν. Πώς θα είχε αναπτυχθεί ο ευρωπαϊκός πολιτισμός, αν η επαφή μας, δυο φορές, με τον ελληνικό πολιτισμό δε μας είχε δώσει τις δυο αναγεννήσεις μας: τη μία που ακολούθησε τις Σταυροφορίες και την άλλη, της οποίας το εναρκτήριο ερέθισμα υπήρξε η έξοδος των Ελλήνων λογίων μετά την άλωση.

Την πρώτη από αυτές τις αναγεννήσεις, εκείνη των σταυροφοριών, την αποδώσαμε πρόθυμα στους Άραβες. Πρόσθετες εργασίες, όπως εκείνες του κ. Μπερτελό επι της ιστορίας της χημείας, τείνουν να περιορίσουν σε μεγάλο βαθμό το ρόλο των Αράβων στον πολιτισμό και να εξυψώσουν εκείνο των Ελλήνων. Στον όρο *alembic* (διυλιστήρας) για παράδειγμα, μόνο το άρθρο είναι αραβικό, ενώ η λέξη είναι ελληνική. Αν από τον 11ο αιώνα μέχρι και τον 13ο αιώνα διδαχτήκαμε πολλά από τους Άραβες στα μαθηματικά, τη φυσική, τη χημεία, την ιατρική, τη ναυσιπλοία και τη ναυπηγική, τη στρατιωτική τακτική, την οχυρωματική και την πολιορκητική, ας μη λησμονούμε ότι σε όλα αυτά οι τελευταίοι υπήρξαν μαθητές

των Βυζαντινών. Πολλά θεωρούμενα ως Αραβικά βιβλία, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μεταφράσεις ελληνικών. Οι Άραβες ηττήθηκαν αρχικά απέναντι στη τακτική των Βυζαντινών, απέτυχαν απέναντι στα οχυρά που είχαν κατασκευάσει οι μηχανικοί των τελευταίων, τράπηκαν σε φυγή από τον τρόπο του υγρού πυρός πριν μάθουν και μάθουν και σε μας, τα μυστικά των αντιπάλων τους. Η πρώτη αναγέννησή μας είναι στην καταγωγή της είναι αναμφισβήτητα ελληνική. Και τις δύο τις οφείλουμε στο Βυζάντιο θριαμβεύον ή ηττημένο.

Αλφρέντ Ραμπώ, <<Σπουδές πάνω στην Βυζαντινή Ιστορία>>

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr